

ΑΡΧΗ ΡΑΔΙΟΤΗΛΕΟΡΑΣΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

(ΥΠΟΘΕΣΗ ΑΡ. 3/2019(15))

**ΑΥΤΕΠΑΓΓΕΛΤΗ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΠΙΘΑΝΩΝ ΠΑΡΑΒΑΣΕΩΝ
ΑΠΟ ΤΟ ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΚΟ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟ «ΡΑΔΙΟ ΑΣΤΡΑ»,
ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ
RADIO STAGE COMPANY LTD**

Ημερομηνία Απόφασης: 5 Φεβρουαρίου, 2020

Ενώπιον: κ.κ. Ρόνας Πετρή Κασάπη, Προέδρου, Μαρίας Κούσιου, Αντιπροέδρου, Σέργιου Ποΐζη, Τάσου Κυρμίτση, Αγγελικής Λαζάρου, Χρύσως Τσόκκου και Πάνου Κανελλόπουλου, Μελών.

ΑΠΟΦΑΣΗ

Στην παρούσα υπόθεση, η Αρχή Ραδιοτηλεόρασης Κύπρου εξετάζει αυτεπάγγελτα τις από μέρους του ραδιοφωνικού οργανισμού «ΡΑΔΙΟ ΑΣΤΡΑ» πιθανές παραβάσεις των Κανονισμών **21(4)** , **25(3)(α)** και **28(1)** των περί Ραδιοφωνικών και Τηλεοπτικών Σταθμών Κανονισμών του 2000 (Κ.Δ.Π 10/2000).

Βάσει των ως άνω Κανονισμών:

21.-(4) Οι σταθμοί λαμβάνουν μέτρα για τήρηση των γενικά παραδεκτών κανόνων της ευπρέπειας και της καλαισθησίας στη γλώσσα και στη συμπεριφορά, λαμβάνοντας υπόψη το είδος και το πλαίσιο της εκάστοτε εκπομπής. Ιδιαίτερη μέριμνα επιβάλλεται στα προγράμματα που μεταδίδονται σε χρόνο κατά τον οποίο ενδεχομένως παρακολουθούν ανήλικοι.

25. Οι πιο κάτω κανόνες αφορούν τη γλώσσα που χρησιμοποιείται στις εκπομπές:

(3) Απαγορεύεται-

(α) Η χρήση της γλώσσας με τρόπο που μπορεί να θίξει τις ευαισθησίες θρησκευτικών, φυλετικών, πολιτικών ή άλλων κοινωνικών ομάδων.

28.-(1) Τα πρόσωπα που συμμετέχουν ή αναφέρονται σε εκπομπή απολαύουν δίκαιης, ορθής και αξιοπρεπούς συμπεριφοράς.

* Η υπογράμμιση δική μας

Υστερα από σχετική απόφαση, η Αρχή Ραδιοτηλεόρασης Κύπρου, με επιστολή της ημερομ. **8.4.2019**, έθεσε ενώπιον του οργανισμού τις διερευνώμενες παραβάσεις. Στην εν λόγω επιστολή αναφέρονται, μεταξύ άλλων και τα πιο κάτω:

Εάν επιθυμείτε να υποβάλετε τις εξηγήσεις και/ή τις παραστάσεις και/ή τις θέσεις σας αναφορικά με τις ως άνω πιθανές παραβάσεις, έχετε το δικαίωμα να τις υποβάλετε γραπτώς και/ή προσωπικώς στην Αρχή Ραδιοτηλεόρασης Κύπρου. Η υποβολή των παραστάσεων μπορεί να γίνει αυτοπροσώπως και/ή μέσω αντιπροσώπου και/ή μέσω δικηγόρου της επιλογής σας.

Σε περίπτωση που επιθυμείτε να υποβάλετε γραπτώς τις εξηγήσεις και/ή τις παραστάσεις και/ή τις θέσεις σας αναφορικά με τις ως άνω πιθανές παραβάσεις, καλείστε όπως τις υποβάλετε στην Αρχή Ραδιοτηλεόρασης Κύπρου, το αργότερο εντός εικοσιπέντε (25) ημερών από τη λήψη της παρούσας επιστολής.

Σε περίπτωση που επιθυμείτε να υποβάλετε προσωπικώς τις εξηγήσεις και/ή τις παραστάσεις και/ή τις θέσεις σας αναφορικά με τις ως άνω πιθανές παραβάσεις, καλείστε να πληροφορήσετε την Αρχή, το αργότερο εντός δεκατεσσάρων (14) ημερών από τη λήψη της παρούσας επιστολής ότι επιθυμείτε να τις υποβάλετε προσωπικώς, ώστε να ειδοποιηθείτε ανάλογα με ειδική επιστολή.

Εάν επιθυμείτε να επιθεωρήσετε το διοικητικό φάκελο της υπόθεσης, παρακαλείστε όπως ενημερώσετε άμεσα την Αρχή και εν πάση περιπτώσει εντός επτά (7) ημερών από την ημερομηνία λήψης της παρούσας επιστολής, ώστε να καθοριστεί η ημερομηνία και η ώρα της επιθεώρησης.

Εάν η Αρχή δεν λάβει οποιαδήποτε απάντηση μέσα στις ανωτέρω καθορισμένες προθεσμίες, δύναται να προχωρήσει στη λήψη απόφασης χωρίς την απάντησή σας.

Οι διερευνώμενες παραβάσεις εκτίθενται πιο κάτω στα υποστοιχεία 1 - 3:

1. Στις **2.11.2018**, μεταξύ των ωρών **08:00 – 10:00**, ο οργανισμός μετέδωσε το πρόγραμμα **«Άστρα να Πάνε, Πρωινιάτικα»**, στο πλαίσιο του οποίου έγινε χρήση της γλώσσας με τρόπο που μπορεί να θίξει τις ευαισθησίες θρησκευτικών ομάδων, κατά παράβαση του **Κανονισμού 25(3)(α)** των περί Ραδιοφωνικών και Τηλεοπτικών Σταθμών Κανονισμών του 2000 (Κ.Δ.Π. 10/2000).

Συγκεκριμένα, οι παρουσιαστές του προγράμματος Σοφία Πρωΐμου και Παναγιώτης Πενταλιώτης, σχολιάζοντας προσκύνημα για τον Άγιο Σπυρίδωνα, ανέφεραν, μεταξύ άλλων, τα εξής:

Σοφία Πρωΐμου (παρουσιάστρια): -«Τι μου δίνεις εκεί τον παππούλη;»

Παναγιώτης Πενταλιώτης (παρουσιαστής): -«Ποιος παππούλης; Εν ο Άγιος Σπυρίδωνας.»

Σ.Π.: -«Α, μεγάλη χάρη του, βοήθεια μας.»...

Π.Π.: -«Ναι, ο οποίος σε ένα ναό...»

Σ.Π.: -«Σου χα πει ότι έχω φιλήσει το κρανίο του Αγίου Σπυρίδωνος στην Κέρκυρα.»

Π.Π.: -«Ναι μου το είχες πει, αυτές τις, τους μαζοχισμούς σου.»

Σ.Π.: -«Νοιώθω περήφανη, γι' αυτό σου το λέω σε κάθε εκπομπή.»

Π.Π.: -«**Ο Άγιος Σπυρίδωνας λοιπόν έχασε το γοβάκι του. Το άλλο το έχουμε εμείς.**»[γελά]

Σ.Π.: -«Εδώ βρίσκεται;»

Π.Π.: -«Όχι εδώ, στην Ελλάδα και εκτίθεται στο προσκύνημα στον ιερό Ναό του Αγίου Σπυρίδωνος κάπου στην Ελλάδα. Βασικά εκτίθετο γιατί πλέον...»

Σ.Π.: -«Φορούσε γοβάκι ο Άγιος; Καλέ δεν φορούσανε τότε σαντάλια και τέτοια; Τι γοβάκι;»

Π.Π.: -«**Γοβάκι ο Άγιος Σπυρίδωνας. My Style Rocks έκανε ο Άγιος Σπυρίδωνας.** [γελά]

Σ.Π.: -«Σταμάτα Αντίχριστε.»

Π.Π.: -«Πήγαινε ο Άγιος Σπυρίδωνας να κατηγήσει για το Χριστιανισμό, φορούσε το γοβάκι στη μια, φορούσε το ένα γοβάκι στο άλλο.»

...

Π.Π.: -«Από τότε όμως αγόραζαν γοβάκια και έχαναν και το ένα. Όποιος το φορέσει μάλλον θα γίνει κάποια πριγκίπισσα, ή οτιδήποτε άλλο.»

Σ.Π.: -«Η χριστιανική Σταχτοπούτα δηλαδή.»

Π.Π.: -«Τι να σου πω; Πάντως το θέμα δεν είναι...»

Σ.Π.: -«Το ΕΣΡ παραμονεύει.»

Π.Π.: -«Το θέμα δεν είναι αν φορούσε γοβάκι ή οτιδήποτε άλλο ο Άγιος Σπυρίδωνας. **Το θέμα είναι ότι εκτίθεται σε προσκύνημα. Δηλαδή...**»

Σ.Π.: -«Το γοβάκι;»

Π.Π.: -«**Ειδωλολατρικά... για να πάρουν λεφτά, ουσιαστικά.**»

Σ.Π.: -«Όσοι πιστεύετε εκεί έξω, όσοι μπορεί να πιστεύετε και μας ακούτε και καλά κάνετε και πιστεύετε, η πίστη σώζει λένε και οι έρευνες, ε, λοιπόν, πείτε μου λίγο, δεν σας φαίνεται λίγο ακραίο, στείλτε μας στο 2250 να μας πείτε, δεν σας φαίνεται λίγο ακραίο, όταν έχουν γίνει ολόκληρες μάχες, η εικονομαχία σου λέει, χρόνια πριν, εκατοντάδες χρόνια πριν.»

Π.Π.: -«Και φέρνεις το καρύδι του Αγίου.»

Σ.Π.: -«Και φέρνεις τώρα, το 2018 κοντεύουμε 19, Παναγία μου, **και φέρνεις τώρα και προσκυνάς ένα γοβάκι, αμφιβόλου προέλευσης και...**»

Π.Π.: -«Κρανίο, χέρι, παντόφλα, καρύδι, λέει, του Αγίου, του Παϊσίου.»

Σ.Π.: -«**Μα δεν είναι ενάντια στη θρησκεία μας όλα τούτα;**»

Π.Π.: -«**Ναι, είναι ειδωλολατρικό.**»

Σ.Π.: -«Μα αφού δεν, εμείς, εμείς τους καίγαμε τους ειδωλολάτρες παλιά. Δηλαδή τι είναι αυτά τα πράγματα τώρα;»

Π.Π.: -«Φαντάσου.»

Σ.Π.: -«Φαντάσου.»

2. Στις **2.11.2018**, μεταξύ των ωρών **10:00 – 12:00**, ο οργανισμός μετέδωσε το πρόγραμμα «**Στον Κήπο με τα Αγριολούλουδα**», κατά τη διάρκεια του οποίου, ακροατής που απέστειλε γραπτό μήνυμα μέσω κινητού τηλεφώνου (SMS) στον οργανισμό, **δεν απήλαυσε δίκαιης, ορθής και αξιοπρεπούς συμπεριφοράς**, κατά παράβαση του **Κανονισμού 28(1)** των περί Ραδιοφωνικών και Τηλεοπτικών Σταθμών Κανονισμών του 2000 (Κ.Δ.Π. 10/2000).

Συγκεκριμένα, κατά τη διάρκεια του εν λόγω προγράμματος, ο παρουσιαστής Πάμπος Φιλίππου σχολίασε γραπτό μήνυμα (SMS) ακροατή ως εξής:

Πάμπος Φιλίππου (παρουσιαστής): -«**395 είσαι βλάκας. Εγώ είμαι υπεύθυνος μόνο για αυτά που λέω. Αν θες να ακούσεις και άλλο δεν έχω πρόβλημα. Πες πρώτα μια καλημέρα και να'σαι πιο ευγενικός. Εγώ είμαι υπεύθυνος μόνο για αυτά που λέω εγώ. Ξηγηθήκαμε; Και επαναλαμβάνω: Είσαι εντελώς βλάκας. Πάμε παρακάτω.**»

....

Π.Φ.: -«**Κάποιοι επειδή κρύβονται πίσω από ένα αριθμό νομίζουν ότι, τέλος πάντων. Είμαστε πιο τρελοί εμείς από σας, να το ξέρετε, που κρύβεστε πίσω απ' τον αριθμό.**»

Είχε προηγηθεί το εξής σχόλιο του παρουσιαστή για το αν οι μήνες Σεπτέμβριος, Οκτώβριος, Νοέμβριος και Δεκέμβριος λέγονται ή όχι και Σεπτέμβρης, Οκτώβρης, Νοέμβρης και Δεκέμβρης, αντίστοιχα και γιατί.

Π.Φ.: -«Μεγάλες καλημέρες. Νοέμβριος, λοιπόν, 2^η μέρα. Κάποιοι, κάποιοι το θεωρούν, και μην παραξενευτείτε, ούτε να γελάσετε παρακαλώ, κάποιοι το θεωρούν κομμουνιστικό να πεις Νοέμβρης ή Οκτώβρης. Το λένε Νοέμβριος ή Οκτώβριος ή Δεκέμβριος. Καταλαβαίνετε; Ναι. Κάποιοι δεν το δέχονται έτσι. Έχουν τους λόγους τους. Τίποτα δεν είναι τυχαίο σε αυτό τον κόσμο, να το ξέρετε. Τους ενοχλεί το Νοέμβρης. Θέλουν Νοέμβριος... Καταλαβαίνετε. Δεν παραπέμπει σε ιστορικά γεγονότα το Νοέμβριος.»

...

Π.Φ.: -«Που λέτε, είναι σημαδεμένοι μήνες: Οκτώβρης, Νοέμβρης, Δεκέμβρης στην Σκομπία. Ξέρετε ποια είναι η Σκομπία; Ε; Οι πιο παλιοί ίσως να ξέρουν. Αυτοί που 'ναι, εντάξει δεν μπορώ να... οι παλιοί. Άμα σκεφτούν λίγο, ποια είναι η Σκομπία;»

Το γραπτό μήνυμα (SMS) που είχε αποστείλει ο ακροατής στον οργανισμό για το πιο πάνω σχόλιο του παρουσιαστή στο εν λόγω πρόγραμμα και το οποίο κοινοποίησε στη διερευνώσα Λειτουργό στις 24.1.19 αναφέρει τα εξής:

«NOMIZΩ ΜΑΣ ΛΕΣ ΠΕΛΑΡΕΣ. ΟΤΑΝ ΟΙ ΔΙΚΟΙ ΣΟΥ ΣΤΟΝ ΑΣΤΡΑ ΜΑΣ ΛΕΝΕ break ANTI ΔΙΑΛΕΙΜΑ ΤΙ ΕΙΝΑΙ:»

3. Στις **2.11.2018**, μεταξύ των ωρών **10:00 – 12:00**, ο οργανισμός μετέδωσε το πρόγραμμα **«Στον Κήπο με τα Αγριολούλουδα»**, χωρίς να λάβει μέτρα για τήρηση των γενικά παραδεκτών κανόνων της ευπρέπειας και της καλαισθησίας στη γλώσσα και στη συμπεριφορά, ιδιαίτερα σε χρόνο κατά τον οποίο ενδεχομένως παρακολουθούν ανήλικοι, κατά παράβαση του Κανονισμού **21(4)** των περί Ραδιοφωνικών και Τηλεοπτικών Σταθμών Κανονισμών του 2000 (Κ.Δ.Π. 10/2000).

Ισχύουν τα γεγονότα του υποστοιχείου 2.

Ο οργανισμός, με επιστολή της Αρχισυντάκτριας του, κ. Οριάνας Παπαντωντίου, ημερομ. **6.5.2019** προς την Αρχή, υπέβαλε γραπτώς τις εξηγήσεις και/ή παραστάσεις και/ή θέσεις του οργανισμού σε σχέση με την εν λόγω υπόθεση, χωρίς να υποβάλει αίτημα για επιθεώρηση του διοικητικού φακέλου της υπόθεσης. Αντίγραφο της επιστολής του οργανισμού επισυνάπτεται ως **ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α'.**

Έχουμε μελετήσει με μεγάλη προσοχή όλα τα ενόπιον μας στοιχεία και περιστατικά της υπό εξέταση υπόθεσης, συμπεριλαμβανομένων και των γραπτών εξηγήσεων του οργανισμού, και κατόπιν προσεκτικής ακρόασης των εν λόγω προγραμμάτων κρίνουμε ότι:

Στις **2.11.2018**, μεταξύ των ωρών **08:45 - 10:00**, μεταδόθηκε από τον οργανισμό το πρόγραμμα *«Άστρα να Πάνε Πρωινιάτικα»*, στο πλαίσιο του οποίου έγινε χρήση της γλώσσας με τρόπο που μπορεί να θίξει τις ευαισθησίες θρησκευτικών ομάδων, κατά παράβαση του **Κανονισμού 25(3)(α)** (υποστοιχείο **1**) των περί Ραδιοφωνικών και Τηλεοπτικών Σταθμών Κανονισμών του 2000 (Κ.Δ.Π 10/2000).

[Τα γεγονότα του υποστοιχείου 1 εκτίθενται αναλυτικά στις σελίδες 3 – 4 της παρούσας απόφασης.]

Η Αρχή θεωρεί ότι οι παρουσιαστές του προγράμματος, Σοφία Πρωΐμου και Παναγιώτης Πενταλιώτης, σχολιάζοντας προσκύνημα για τον Άγιο Σπυρίδωνα, προέβηκαν σε σχόλια και χαρακτηρισμούς, μέσω των οποίων θίγονται οι ευαισθησίες θρησκευτικών ομάδων, όπως:

Σ.Π.: *-«Σου χα πει ότι έχω φιλήσει το κρανίο του Αγίου Σπυρίδωνος στην Κέρκυρα.»*

Π.Π.: *-«Ναι μου το είχες πει, αυτές τις, τους μαζοχισμούς σου.»*

Π.Π.: *-«Ο Άγιος Σπυρίδωνας λοιπόν έχασε το γοβάκι του. Το άλλο το έχουμε εμείς.»*[γελά]

Σ.Π.: *-«Φορούσε γοβάκι ο Άγιος; Καλέ δεν φορούσανε τότε σαντάλια και τέτοια; Τι γοβάκι;»*

Π.Π.: *-«Γοβάκι ο Άγιος Σπυρίδωνας. My Style Rocks έκανε ο Άγιος Σπυρίδωνας. [γελά]*

Π.Π.: *-«Πήγαινε ο Άγιος Σπυρίδωνας να κατηχήσει για το Χριστιανισμό, φορούσε το γοβάκι στη μια, φορούσε το ένα γοβάκι στο άλλο.»*

Π.Π.: *-«Από τότε όμως αγόραζαν γοβάκια και έχαναν και το ένα. Όποιος το φορέσει μάλλον θα γίνει κάποια πριγκίπισσα, ή οτιδήποτε άλλο.»*

Σ.Π.: *-«Η χριστιανική Σταχτοπούτα δηλαδή.»*

Π.Π.: *-« Το θέμα είναι ότι εκτίθεται σε προσκύνημα.»*

Σ.Π.: -«*Το γοβάκι;*»

Π.Π.: -«*Ειδωλολατρικά... για να πάρουν λεφτά, ουσιαστικά.*»

Σ.Π.: -«*Δεν σας φαίνεται λίγο ακραίο, όταν έχουν γίνει ολόκληρες μάχες, η εικονομαχία σου λέει, χρόνια πριν, εκατοντάδες χρόνια πριν.*»

Π.Π.: -«*Και φέρνεις το καρύδι του Αγίου.*»

Σ.Π.: -«*Και φέρνεις τώρα και προσκυνάς ένα γοβάκι, αμφιβόλου προέλευσης*»

Π.Π.: -«*Κρανίο, χέρι, παντόφλα, καρύδι, λέει, του Αγίου, του Παϊσίου.*»

Σ.Π.: -«*Μα δεν είναι ενάντια στη θρησκεία μας όλα τούτα;*»

Π.Π.: -«*Ναι, είναι ειδωλολατρικό.*»

Σ.Π.: -«*Εμείς τους καίγαμε τους ειδωλολάτρες παλιά.*»

Η Αρχή σημειώνει ότι η χρήση της λέξης «γοβάκι» - και ο σχολιασμός που ακολούθησε από τους παρουσιαστές («*My Style Rocks έκανε ο Άγιος*», «*η Χριστιανική Σταχτοπούτα*») αναφερόμενοι στο υπόδημα ή παντόφλα του Αγίου Σπυρίδωνα – που κατά τη λαϊκή παράδοση φθείρονται από το περπάτημα του Αγίου στον κόσμο για να βοηθήσει όσους έχουν ανάγκη - είχε περιπαικτικό χαρακτήρα και αποτέλεσε έμμεση μορφή γελοιοποίησης του ανδρικού φύλου του Αγίου. Επιπλέον, ο όλος σχολιασμός του θέματος από τους παρουσιαστές έγινε με ειρωνική διάθεση και χωρίς να ληφθούν υπόψη οι ευαισθησίες των πιστών που καταφεύγουν σε προσκυνήματα ιερών λειψάνων ή κειμηλίων.

Στις **2.11.2018**, μεταξύ των ωρών **10:00 – 12:00**, ο οργανισμός μετέδωσε το πρόγραμμα «**Στον Κήπο με τα Αγριολούλουδα**»:

- κατά τη διάρκεια του οποίου ακροατής που απέστειλε γραπτό μήνυμα μέσω κινητού τηλεφώνου (SMS) στον οργανισμό **δεν απήλαυσε δίκαιης, ορθής και αξιοπρεπούς συμπεριφοράς**, κατά παράβαση του **Κανονισμού 28(1)** (υποστοιχείο **2**) των περί Ραδιοφωνικών και Τηλεοπτικών Σταθμών Κανονισμών του 2000 (Κ.Δ.Π. 10/2000) και
- **χωρίς ο οργανισμός να λάβει μέτρα για τήρηση των γενικά παραδεκτών κανόνων της ευπρέπειας και της καλαισθησίας στη γλώσσα και στη συμπεριφορά, ιδιαίτερα**

σε χρόνο κατά τον οποίο ενδεχομένως παρακολουθούν ανήλικοι, κατά παράβαση του Κανονισμού 21(4) (υποστοιχείο 3) των περί Ραδιοφωνικών και Τηλεοπτικών Σταθμών Κανονισμών του 2000 (Κ.Δ.Π. 10/2000).

[Τα γεγονότα των υποστοιχείων 2-3 εκτίθενται αναλυτικά στις σελίδες 4 – 5 της παρούσας απόφασης.]

Η Αρχή κρίνει ως μη δίκαιη, ορθή και αξιοπρεπή την αντιμετώπιση που έτυχε ακροατής, ο οποίος απέστειλε γραπτό μήνυμα (SMS) κατά τη διάρκεια του ως άνω προγράμματος, από τον παρουσιαστή του προγράμματος, Πάμπο Φιλίππου, ο οποίος, σχολιάζοντας το μήνυμα του ακροατή, ανέφερε στον αέρα τα εξής: **«395 είσαι βλάκας. Εγώ είμαι υπεύθυνος μόνο για αυτά που λέω. Αν θες να ακούσεις και άλλο δεν έχω πρόβλημα. Πες πρώτα μια καλημέρα και να'σαι πιο ευγενικός. Εγώ είμαι υπεύθυνος μόνο για αυτά που λέω εγώ. Ξηγηθήκαμε; Και επαναλαμβάνω: Είσαι εντελώς βλάκας»**. Επιπλέον, η Αρχή τονίζει ότι το ως άνω σχόλιο του παρουσιαστή, πέραν του ότι είναι άδικο προς τον ακροατή, υπερέβη τους γενικά παραδεκτούς κανόνες της ευπρέπειας και της καλαισθησίας στη γλώσσα και στη συμπεριφορά.

Η Αρχή εκφράζει την έντονη δυσαρέσκειά της για το ως άνω σχόλιο του παρουσιαστή και τονίζει ότι τέτοιου είδους χαρακτηρισμοί είναι καταδικαστέοι και απαράδεκτο να μεταδίδονται από ραδιοφωνικούς ή τηλεοπτικούς οργανισμούς.

Η Αρχή τονίζει την ανάγκη οι ραδιοτηλεοπτικοί οργανισμοί να παρέχουν βήμα στους πολίτες να εκφράζουν τις απόψεις τους, στο πλαίσιο της πολυφωνίας και της μεγαλύτερης δυνατής πρόσβασης του κοινού και των φορέων του. Είναι προφανές ότι όταν οι ακροατές τυγχάνουν αντιμετώπισης ως πιο πάνω, αποθαρρύνεται η συμμετοχή τους.

Αναφορικά με τις θέσεις του οργανισμού, όπως αυτές καταγράφονται στην προαναφερθείσα επιστολή της Αρχισυντάκτριάς του, η Αρχή παρατηρεί τα εξής:

Όσον αφορά στους ισχυρισμούς του οργανισμού, όπως διατυπώνεται στις απόψεις:

- του Μητροπολίτη Φιλίππων κ. Προκόπιου ότι *«Η καταχρηστική και επαναλαμβανόμενη μετάκληση και προβολή εκκλησιαστικών κειμηλίων εύκολα μπορεί να θεωρηθεί πως γίνεται με σκοπιμότητα και έρχεται σε ευθεία σύγκρουση με τη διδασκαλία και την πράξη της Εκκλησίας μας»*,
- του πρώην Μητροπολίτη Ζακύνθου κ. Χρυσόστομου ότι *«Όταν η έκθεση εικόνων, ιερών λειψάνων και κειμηλίων γίνεται σε τακτά χρονικά διαστήματα και έχει ωφελιμιστικά στοιχεία, τότε αυτό γίνεται επικίνδυνο»*,
- του μακαριστού Μητροπολίτη Ιωαννίνων κ. Θεόκλητου ότι *«ενθαρρύνουμε την ειδωλολατρία όταν περιάγουμε τα λείψανα των αγίων για να γεμίσουμε τα παγκάρια της Εκκλησίας»*,
- του Θεολόγου Παναγιώτη Ανδριόπουλου ότι *«Η περιφορά λειψάνων σήμερα γίνεται: για λόγους οικονομικούς, δηλαδή να σπεύσουν να προσκυνήσουν οι πιστοί δίδοντας τον οβολό τους και για λόγους πνευματικής χειραγώγησης των πιστών, οι οποίοι εθίζονται στα λείψανα, στα θαύματα, στις προφητείες και δεν μπαίνουν ποτέ στην ουσία του Χριστιανισμού, που είναι η αληθινή πνευματικότητα, η πίστη, η ελπίδα και η αγάπη»*,
- του Μητροπολίτη Ιωαννίνων ότι *«Αντί να δρα ο ίδιος ο χριστιανός για να ταυτίσει το θέλημά του με το θέλημα του Θεού, κατά παγανιστικό τρόπο αποζητάει την επέμβαση της εικόνας, πράγμα που τον κάνει ειδωλολάτρη. Αυτό είναι αρρωστημένη πίστη»* και
- του επίκουρου καθηγητή Θεολογίας Δημήτριου Μόσχου ότι *«παρατηρείται μια κατάχρηση που δεν συνάδει με την Εκκλησία. Δημιουργείται ένα είδος 'μαγικής' σχέσης των πιστών με τα αντικείμενα (που) δεν αφήνει τους πιστούς να προοδεύσουν, να προχωρήσει η θρησκευτικότητά τους»*,

η Αρχή διευκρινίζει ότι οι ως άνω ισχυρισμοί, τους οποίους παραθέτει ο οργανισμός, αποτελούν προσωπικές θέσεις ή/και απόψεις των πιο πάνω και οι οποίοι (ισχυρισμοί), ωστόσο, δεν αφορούν την υπό εξέταση υπόθεση. Η Αρχή επαναλαμβάνει ότι η διαπιστωθείσα παράβαση εστιάζεται στο γεγονός ότι έγινε χρήση της γλώσσας με τρόπο που μπορεί να θίξει τις ευαισθησίες θρησκευτικών ομάδων.

Ως εκ τούτου, η Αρχή δεν επιθυμεί και ούτε και πρέπει να υπεισέλθει σε θέματα που άπτονται της θρησκευτικής πίστης, ούτε να εξετάσει τη θεολογική πτυχή του θέματος, αλλά να επικεντρωθεί στην ουσία της υπό εξέταση παράβασης, που αφορά στη χρήση της γλώσσας κατά τρόπο που δυνατό να θίξει τις ευαισθησίες θρησκευτικών ομάδων.

Κατ' επέκταση, η Αρχή Ραδιοτηλεόρασης διευκρινίζει ότι ρόλος της δεν είναι βεβαίως να εξετάσει την ορθότητα των απόψεων που εκφράστηκαν στο επίδικο πρόγραμμα ή των ως άνω απόψεων ή/και θέσεων που παραθέτει ο οργανισμός με την επιστολή του, ούτε να κρίνει ή να αποφασίζει επί θρησκευτικών θεμάτων. Αντιθέτως, ανάμεσα στις αρμοδιότητες της Αρχής είναι να εξετάζει κατά πόσον στα προγράμματα που μεταδίδονται, γίνεται χρήση της γλώσσας κατά τρόπο που δυνατό να θίγει τις ευαισθησίες θρησκευτικών ομάδων. Στην προκειμένη περίπτωση, όπως η Αρχή αιτιολογεί πιο πάνω, οι παρουσιαστές του προγράμματος, προέβηκαν σε σχόλια και χαρακτηρισμούς, με χλευαστική και ειρωνική διάθεση, μέσω των οποίων θίγονται οι ευαισθησίες θρησκευτικών ομάδων και χωρίς να γίνουν σεβαστές οι συνήθειες ατόμων που προσκυνούν λείψανα, κειμήλια ή άλλα αντικείμενα Αγίων, τα οποία θεωρούν ιερά.

Η Αρχή τονίζει ότι, ανεξαρτήτως θρησκείας ή δόγματος, οι θρησκευτικές πεποιθήσεις και συνήθειες του κάθε πολίτη είναι ιερές και πρέπει να γίνονται σεβαστές και επαναλαμβάνει ότι η διατύπωση οιασδήποτε άποψης στο πλαίσιο ραδιοτηλεοπτικών προγραμμάτων θα πρέπει να γίνεται κατά τρόπο που να μην θίγει τις ευαισθησίες οιασδήποτε θρησκευτικών ομάδων. Επομένως χρειάζεται προσοχή, σύνεση και διάκριση εκ μέρους των ραδιοτηλεοπτικών οργανισμών, όσον αφορά στο σχολιασμό θεμάτων που αφορούν θέματα πίστης, ούτως ώστε να μην προσβάλλονται οι θρησκευτικές πεποιθήσεις και συνήθειες κανενός.

Σε σχέση με τον ισχυρισμό του οργανισμού ότι *«Δεν είναι λίγοι λοιπόν αυτοί που επισημαίνουν πως εκδηλώσεις όπως η υπό συζήτηση, θυμίζουν ειδωλολατρία, εμπορευματοποιούν την πίστη και ενθαρρύνουν τις δεισιδαιμονίες»*, η Αρχή επισημαίνει ότι το θέμα της περιφοράς και προσκύνησης εκκλησιαστικών / ιερών κειμηλίων, λειψάνων ή άλλων αντικειμένων που συνδέονται με Αγίους, αποτέλεσε αντικείμενο συζητήσεων με διστάμενες απόψεις. Ωστόσο,

η Αρχή τονίζει ότι σε μια δημοκρατική κοινωνία αποτελεί αναφαίρετο δικαίωμα του κάθε ατόμου να διατηρεί τις δικές του θρησκευτικές του πεποιθήσεις και 'πιστεύω'. Άλλωστε η ελευθερία της βούλησης αποτελεί μια από τις θεμελιώδεις αξίες μιας δημοκρατικής κοινωνίας. Θα πρέπει επομένως να γίνονται απόλυτα σεβαστές όλες οι απόψεις, τόσο των ατόμων που πιστεύουν στην περιφορά και προσκύνηση λειψάνων και αντικειμένων που συνδέονται με Αγίους, όσο και των ατόμων που θεωρούν αυτήν την πρακτική ως ειδωλολατρική. Σημαντικό, ωστόσο, είναι σε προγράμματα ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών οργανισμών, οι οιοσδήποτε απόψεις να εκφράζονται με τρόπο κατά τον οποίο δεν προσβάλλουν, κοροϊδεύουν ή θίγουν την αντίθετη άποψη και τις ευαισθησίες οιοσδήποτε θρησκευτικών ομάδων. Στην προκειμένη περίπτωση, η Αρχή υπογραμμίζει ότι οι παρουσιαστές δεν περιορίστηκαν απλά στο να εκφράσουν τις δικές τους θέσεις και απόψεις τους για το ζήτημα, αλλά προέβηκαν σε αχρείαστους και ειρωνικούς χαρακτηρισμούς ή/και σχόλια («*Σου χα πει ότι έχω φιλήσει το κρανίο του Αγίου Σπυρίδωνος στην Κέρκυρα; Ναι μου είχες πει τους μαζοχισμούς σου*», «*Γοβάκι ο Άγιος Σπυρίδωνας. My Style Rocks έκανε ο Άγιος Σπυρίδωνας*», «*Όποιος το φορέσει μάλλον θα γίνει... Η χριστιανική Σταχτοπούτα*», «*προσκυνάς ένα γοβάκι, αμφιβόλου προέλευσης*», «*είναι ειδωλολατρικό*»).

Ως προς τον ισχυρισμό του οργανισμού ότι «*Πέραν όμως από τη θρησκευτική πτυχή του θέματος και με πολύ σεβασμό σε δραστηριότητες που είναι συνδεδεμένες με το θρησκευτικό συναίσθημα κάποιων συμπατριωτών μας, θα πρέπει να διερωτηθούμε αν παρόμοιες δραστηριότητες συμβάλλουν στην πνευματική εξέλιξη του λαού μας και την πολιτιστική ανάπτυξη της χώρας, όπως επίσης καθορίζουν οι Κανονισμοί*», η Αρχή επισημαίνει ότι το θέμα της πίστης είναι προσωπική επιλογή του καθενός. Εξάλλου, το δικαίωμα στην ελευθερία θρησκείας ή αλλιώς της ανεξιθρησκείας διαφυλάττεται από το **άρθρο 18 του Συντάγματος της Κυπριακής Δημοκρατίας**, το **άρθρο 9 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου** και το **άρθρο 10 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης**, βάσει του οποίου: «*Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην ελευθερία σκέψης, συνείδησης και θρησκείας. Το δικαίωμα αυτό συνεπάγεται την ελευθερία μεταβολής θρησκειύματος ή πεποιθήσεων, καθώς και την ελευθερία εκδήλωσης του θρησκειύματος ή των πεποιθήσεών του,*

ατομικά ή συλλογικά, δημόσια ή κατ' ιδίαν, με τη λατρεία, την εκπαίδευση, την άσκηση των θρησκευτικών καθηκόντων και τις τελετές.»

Όσον αφορά στον ισχυρισμό του οργανισμού ότι «η ελευθερία του λόγου διασφαλίζεται τόσο από το άρθρο 19 του Κυπριακού Συντάγματος, όσο και από το άρθρο 10 της ΕΣΔΑ», ότι «το ΕΔΑΔ ... θεωρούν ότι είναι υποχρέωση των ΜΜΕ να ενημερώνουν, αλλά και να ασκούν κριτική στα κακώς έχοντα, πράγμα αναγκαίο για μια δημοκρατική κοινωνία» καθώς και ότι «περιλαμβάνεται το δικαίωμα έκφρασης ακόμη και σε 'ιδέες' που ενοχλούν το κράτος ή οποιασδήποτε μερίδα του πληθυσμού», η Αρχή έχει να παρατηρήσει τα εξής:

Το θεμελιώδες δικαίωμα της ελευθερίας του λόγου και της καθ' οποιονδήποτε τρόπο έκφρασης, κατοχυρώνεται από το **άρθρο 19 του Συντάγματος της Κυπριακής Δημοκρατίας**, από το **άρθρο 10 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου**, καθώς επίσης από το **άρθρο 11 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης**. Πρόκειται για μια θεμελιώδη ατομική ελευθερία, η κατάκτηση της οποίας συνδέεται με την εδραίωση της δημοκρατίας.

Συγκεκριμένα το **Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας**, στο **άρθρο 19** (εδάφια **1** και **2**) προνοεί ως ακολούθως:

- 1. Έκαστος έχει το δικαίωμα ελευθερίας του λόγου και της καθ' οιονδήποτε τρόπον εκφράσεως.*
- 2. Το δικαίωμα τούτο περιλαμβάνει την ελευθερίαν της γνώμης, της λήψεως και μεταδόσεως πληροφοριών και ιδεών άνευ επεμβάσεως οιασδήποτε δημοσίας αρχής και ανεξαρτήτως συνόρων.*

Ωστόσο, η αρχή της ελευθερίας του λόγου σε καμία περίπτωση δεν είναι απόλυτη, ούτε συνώνυμη της ασυδοσίας του λόγου. Εξ ου και το ίδιο το Σύνταγμα, στο εδάφιο **3** του **άρθρου 19**, θέτει τους εξής περιορισμούς στο δικαίωμα της ελευθερίας του λόγου:

3. Η ενάσκηση των δικαιωμάτων, περί των η πρώτη και δεύτερα παράγραφος του παρόντος άρθρου, δύναται να υποβληθή εις διατυπώσεις, όρους, περιορισμούς ή ποινάς προδιαγεγραμμένους υπό του νόμου και αναγκαίους μόνον προς το συμφέρον της ασφαλείας της Δημοκρατίας ή της συνταγματικής τάξεως ή της δημοσίας ασφαλείας ή της δημοσίας τάξεως ή της δημοσίας υγείας ή των δημοσίων ηθών ή προς προστασίαν της υπολήψεως ή των δικαιωμάτων άλλων ή προς παρεμπόδισιν της αποκαλύψεως πληροφοριών ληφθεισών εμπιστευτικώς ή προς διατήρησιν του κύρους και της αμεροληψίας της δικαστικής εξουσίας.

Εξάλλου, με βάση το άρθρο 141 του περί Ποινικού Κώδικα Νόμου (Κεφ. 154), η προσβολή θρησκευτικών αισθημάτων θεωρείται πλημμέλημα και επισύρει ποινή φυλάκισης.

Ανάλογα, το άρθρο 10(1) της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, το οποίο αφορά το δικαίωμα στην ελευθερία της έκφρασης προβλέπει ότι «...**Το παρόν άρθρον δεν κωλύει τα Κράτη από του να υποβάλωσι τας επιχειρήσεις ραδιοφωνίας, κινηματογράφου ή τηλεοράσεως εις κανονισμούς εκδόσεως αδειών λειτουργίας**» ενώ το άρθρο 10(2) της προαναφερθείσας Σύμβασης και πάλι θέτει όρους και περιορισμούς ως προς την άσκηση του δικαιώματος της ελευθερίας της έκφρασης ως εξής: **Η άσκησις των ελευθεριών τούτων, συνεπαγομένων καθήκοντα και ευθύνas δύναται να υπαχθή εις ωρισμένας διατυπώσεις, όρους, περιορισμούς ή κυρώσεις, προβλεπομένους υπό του νόμου και αποτελούντας αναγκαία μέτρα εν δημοκρατική κοινωνία δια την εθνικήν ασφάλειαν, την εδαφικήν ακεραιότητα ή δημοσίαν ασφάλειαν, την προάσπισιν της τάξεως και πρόληψιν του εγκλήματος, την προστασίαν της υγείας ή της ηθικής, την προστασίαν της υπολήψεως ή των δικαιωμάτων των τρίτων, την παρεμπόδισιν της κοινολογήσεως εμπιστευτικών πληροφοριών ή την διασφάλισιν του κύρους και αμεροληψίας της δικαστικής εξουσίας.**

Γι αυτό και πάντοτε, θα πρέπει να σταθμίζεται το δικαίωμα της ελευθερίας της έκφρασης με το σεβασμό προς τις ευαισθησίες όλων των ομάδων αλλά και την τήρηση των γενικά παραδεκτών κανόνων της ευπρέπειας και της καλαισθησίας στη γλώσσα και στη συμπεριφορά.

Ως προς τη θέση του οργανισμού ότι *«δεν αποδεχόμαστε την άποψη ότι τέτοιες συζητήσεις πρέπει να αποφεύγονται. Αντίθετα, θεωρούμε ότι είναι ευθύνη ενός ραδιοφωνικού σταθμού να θέτει τα θέματα αυτά προς δημόσια συζήτηση»*, η Αρχή σε καμία περίπτωση δεν συνιστά την αποφυγή δημόσιων συζητήσεων για τέτοια θέματα. Απεναντίας, η Αρχή ενθαρρύνει τις προσπάθειες των ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών οργανισμών να καταπιάνονται με θρησκευτικά ή άλλα θέματα που απασχολούν την κοινή γνώμη και να εκφέρουν τις απόψεις τους, φτάνει αυτό να γίνεται με τρόπο κόσμιο, που να συνάδει με τις πρόνοιες της νομοθεσίας και χωρίς να θίγονται οι ευαισθησίες θρησκευτικών ή άλλων ομάδων. Η Αρχή διευκρινίζει ότι υπάρχει σαφής και διακριτή γραμμή μεταξύ της ελευθερίας του λόγου και της ασυδοσίας του λόγου ή λόγου που θίγει, προσβάλλει, χλευάζει ή ειρωνεύεται συγκεκριμένες θρησκευτικές ή άλλες ομάδες.

Τέλος, όσον αφορά στις καταγγελίες **2. Ακροατής δεν απήλαυσε δίκαιης, ορθής και αξιοπρεπούς συμπεριφοράς** και **3. Τήρηση των κανόνων της ευπρέπειας και της καλαισθησίας στη γλώσσα και στη συμπεριφορά** και στην παραδοχή του οργανισμού ότι τα γεγονότα όπως αναφέρονται στην επιστολή της Αρχής είναι ορθά, η Αρχή εκφράζει την ικανοποίησή της καθότι, όπως αναφέρει ο οργανισμός στην προαναφερθείσα επιστολή του, *στο μουσικό παραγωγό που ευθύνεται έχει ήδη γίνει παρατήρηση ενώ ο σταθμός έχει κυκλοφορήσει εγκύκλιο, εφιστώντας την προσοχή των δημοσιογράφων και των μουσικών παραγωγών του σταθμού για την ανάγκη αντιμετώπισης των ακροατών με ευγένεια και υπομονή.*

Συνοψίζοντας, η Αρχή επισημαίνει ότι οι οργανισμοί οφείλουν να είναι ιδιαίτερα προσεκτικοί σχετικά με το περιεχόμενο των προγραμμάτων που μεταδίδουν, προκειμένου να μην θίγουν τις ευαισθησίες οιαδήποτε θρησκευτικών, φυλετικών, πολιτικών ή άλλων κοινωνικών ομάδων. Επιπλέον, οι οργανισμοί έχουν υποχρέωση όπως στα προγράμματα στα οποία περιλαμβάνεται η συμμετοχή των ακροατών, όλοι οι ακροατές να τυγχάνουν δίκαιης, ορθής και αξιοπρεπούς συμπεριφοράς και να λαμβάνονται μέτρα για τήρηση των γενικά παραδεκτών κανόνων της ευπρέπειας και της καλαισθησίας στη γλώσσα και στη συμπεριφορά.

Καταλήγοντας, η Αρχή επαναλαμβάνει για ακόμη μια φορά την υποχρέωση των ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών οργανισμών για τήρηση της νομοθεσίας, ως επιβάλλει η κοινωνική αποστολή τους, με απώτερο σκοπό τη συνεισφορά τους στη βελτίωση του ραδιοτηλεοπτικού πεδίου και κατ' επέκταση στην πολιτιστική ανάπτυξη της χώρας.

Εν όψει των ανωτέρω, η Αρχή Ραδιοτηλεόρασης Κύπρου κρίνει και αποφασίζει ομόφωνα ότι στην παρούσα υπόθεση υπάρχουν παραβάσεις των Κανονισμών **25(3)(α)** (υποστοιχείο **1**), **28(1)** (υποστοιχείο **2**) και **21(4)** (υποστοιχείο **3**) των περί Ραδιοφωνικών και Τηλεοπτικών Σταθμών Κανονισμών του 2000 (Κ.Δ.Π 10/2000). Η Αρχή, αφού έλαβε σοβαρά υπόψη της όλα τα ενώπιον της στοιχεία, αποφασίζει κατά πλειοψηφία όπως επιβάλει στον οργανισμό την κύρωση της **Προειδοποίησης**.

Με την ανωτέρω κύρωση διαφώνησαν η Αντιπρόεδρος της Αρχής, κ. Μαρία Κούσιου, και τα Μέλη της Αρχής, κ.κ. Σέργιος Ποΐζης και Χρύσω Τσόκκου, οι οποίοι κρίνουν ότι η παρούσα υπόθεση χρήζει αυστηρότερης κύρωσης.

Η Αρχή καλεί τον οργανισμό να είναι πιο προσεκτικός και εφιστά την προσοχή του στο ότι δεν θα επιδείξει την ίδια επιείκεια σε περιπτώσεις διάπραξης παρόμοιας φύσεως παραβάσεων από τον οργανισμό στο μέλλον.

(ΡΟΝΑ ΠΕΤΡΗ ΚΑΣΑΠΗ)
Πρόεδρος
Αρχής Ραδιοτηλεόρασης Κύπρου

Μ.Α.